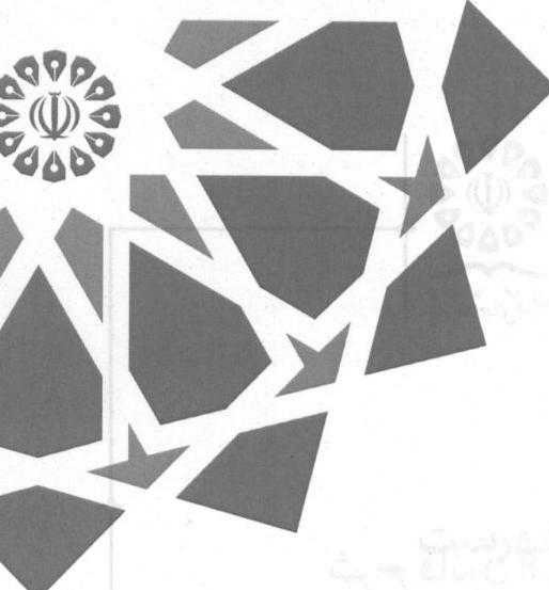

پروہشکہ شورای گنجان

شرح قانون اساسی

فصل اول - اصول کلی (- بلداول؛ اصول ۵، ۹ و ۱۱)

زیر نظر دکتربعباسعلی کزخدا ایم

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

نویسندگان: دکتربسید محمد مهدی غمامی و دکترباحمانیہ بنیاد

www.ketab.ir

طرح‌های پژوهشی

شرح قانون اساسی

۵

- غمامی، سید محمد مهدی، ۱۳۶۲ - سرشناسه:
- ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)
Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami) عنوان قراردادی:
- شرح قانون اساسی فصل اول - اصول کلی / زیر نظر عباسعلی د. خدایی و سید محمد مهدی غمامی، حامد نیکونهاد. عنوان و نام پدیدآور:
- تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۳۹۷. مشخصات نشر:
- ۲۲۲ ص. مشخصات ظاهری:
- ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۲۸-۰ شابک:
- فیبا وضعیت فهرست نویسی:
- کتابنامه یادداشت:
- ج ۱. اصول ۹، ۵ و ۱۱ مندرجات:
- قانون اساسی موضوع:
- Constitutions موضوع:
- نیکونهاد، حامد، ۱۳۶۴ - شناسه افزوده:
- کدخدایی، عباسعلی، ۱۳۴۰ - شناسه افزوده:
- Abbas -ali, Kadkhodaei شناسه افزوده:
- شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان شناسه افزوده:
- ۴۱۳۹۷ ش ۸/ع ۲۰۷۰/ KMH رده بندی کنگره:
- ۳۴۲/۵۵۰۲۳ رده بندی دیویی:
- ۵۴۹۵۰۰۳ شماره کتابشناسی ملی:

پژوهشکده شورای نگهبان

شرح قانون اساسی

فصل اول - اصول کلی (جلد اول؛ اصول ۵، ۹ و ۱۱)

زیر نظر: سرعبدی، سعید

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

نویسندگان: دکتر سید محمد مهدی غمائی و دکتر حامد نیکونهاد

• ناشر: انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان • نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰
• شمارگان: ۵۰۰ نسخه • بها: ۲۷۰۰۰ تومان • شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۲۸-۰

• همه حقوق برای انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان محفوظ است.
• نشر و تکثیر تمام یا بخشی از اثر به هر شکل،
بدون کسب اجازه کتبی از انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان ممنوع است.

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه شهید دهقانی نیا، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۴۵ • نامبر: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۸۰

www.shora-rc.ir

nashr@shora-rc.ir

فهرست

۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه (دکتر عباسعلی کدخدایی).....
۱۷	شرح اصل پنجم قانون اساسی (دکتر حامد نیکونهاد).....
۱۹	چکیده.....
۲۱	۱. مقدمه.....
۲۳	۲. شرح کلیدواژگان.....
۲۴	۱-۲. ولایت امر.....
۲۴	۱-۱-۲. مفهوم لغوی ولایت و امر.....
۲۵	۲-۱-۲. مفهوم اصطلاحی ولایت و امر.....
۳۰	۳-۱-۲. مفهوم ولایت در عنوان ولایت فقیه.....
۳۱	۴-۱-۲. ولایت و مفاهیم نزدیک.....
۳۴	۵-۱-۲. ولایت فقیه یا وکالت فقیه.....
۳۵	۲-۲. امامت امت.....
۳۵	۱-۲-۲. امت و امام در لغت.....
۳۷	۲-۲-۲. امامت در اندیشه شیعه.....
۴۰	۳-۲-۲. امت.....

۴۲	 ۳-۲. فقیه
۴۳	 ۱-۳-۲. مراد از فقیه در عنوان ولایت فقیه و صفات او
۴۵	 ۲-۳-۲. شخصیت حقوقی فقیه و آثار آن
۴۷	 ۳. ادله ولایت فقیه
۴۸	 ۱-۳. دلیل عقلی محض
۴۹	 ۲-۳. دلیل مرکب از عقل و نقل
۵۲	 ۳-۳. دلیل نقلی محض
۵۷	 کیفیت ورود اصل ۵ به قانون اساسی و بازنگری در آن
۵۹	 ۱-۲. یدگاه مذهب اصل
۶۱	 ۲-۴. یدگاه موافقت اصل
۶۳	 ۳-۴. فرآیند اجرای اصل ۵ در شورای بازنگری قانون اساسی
۶۵	 ۵. مفاد اصل ۵ در تمام حقوق اساسی ایران
۶۶	 ۱-۵. ولایت امر و امامت امت در مقدمه قانون اساسی
۶۹	 ۲-۵. کاربرد امت در قانون اساسی جمهوری اسلامی
۷۰	 ۳-۵. اصل ۵ در قانون اساسی
۷۶	 ۴-۵. نظره‌های شورای نگهبان در خصوص اصل ۵
۸۰	 ۶. نتیجه‌گیری
۸۳	 منابع
۹۱	 یادداشت‌ها
۱۰۱	 شرح اصل نهم قانون اساسی (دکتر سید محمد مهدی غمامی)
۱۰۳	 چکیده
۱۰۵	 ۱. مقدمه
۱۰۷	 ۲. پیشینه تاریخی و نحوه تنظیم اصل ۹
۱۱۰	 ۱-۲. پیشینه تاریخی
۱۱۱	 ۲-۲. نحوه تنظیم اصل ۹

۱۱۴.....	۳. تبیین مفاهیم کلیدی اصل ۹.....
۱۱۴.....	۱-۳. آزادی.....
۱۱۸.....	۲-۳. استقلال.....
۱۱۸.....	۱-۲-۳. مفهوم کلی استقلال.....
۱۲۱.....	۲-۲-۳. ابعاد استقلال.....
۱۲۲.....	۱-۲-۲-۳. استقلال سیاسی.....
۱۲۲.....	۲-۲-۳. استقلال فرهنگی.....
۱۲۳.....	۳-۲-۲-۱. استقلال اقتصادی.....
۱۲۴.....	۴-۲-۲-۳. استقلال نظامی.....
۱۲۵.....	۳-۱. وحدت، تمامیت ارضی.....
۱۲۷.....	۴-۳. تمامیت، استفاده از حق و صلاحیت.....
۱۲۹.....	۴. تزامم نظم، عموم و اژاده، راهکار.....
۱۳۲.....	۱-۴. نگاه اول: نفی تزامم نظم، عمومی و آزادی ها.....
۱۳۷.....	۲-۴. نگاه دوم: تزامم نظم عموم و آزادی ها.....
۱۳۸.....	۳-۴. طراحی الگوی رفع تزامم.....
۱۳۸.....	۱-۳-۴. الگوی ترجیح نظم عمری.....
۱۴۰.....	۲-۳-۴. الگوی ترجیح آزادی.....
۱۴۱.....	۳-۳-۴. الگوی مصلحت‌نگری.....
۱۴۲.....	۱. پاسخ با رویکرد مفهومی مشروعیت.....
۱۴۵.....	۲. پاسخ براساس مفهوم عدم سوء استفاده از حق آزادی.....
۱۵۰.....	۵. نتیجه‌گیری.....
۱۵۳.....	منابع.....
۱۵۷.....	یادداشت‌ها.....
۱۶۳.....	شرح اصل یازدهم قانون اساسی (دکتر سید محمد مهدی غمامی).....
۱۶۵.....	چکیده.....
۱۶۷.....	۱. مقدمه.....

۲. مفهوم نظام‌های اجتماعی - سیاسی اسلامی در قالب دارالاسلام ۱۶۹
- ۱-۲. بررسی مفهومی نظام‌های اجتماعی - سیاسی اسلام در اصل ۱۱ ۱۶۹
- ۱-۲-۱. «همه مسلمانان» ۱۶۹
- ۲-۱-۲. «امت» ۱۷۲
- ۱-۲-۱-۲. مفهوم امت ۱۷۲
- ۱-۲-۱-۲. دلالت آیه ۹۲ سوره انبیاء ۱۷۴
- ۲-۲. ملل اسلامی ۱۷۶
۳. بررسی نظام فقهی - حقوقی جامعه اسلامی در قالب دارالاسلام (جهان اسلام) ۱۸۰
- ۱-۳. جریان حکام اسلامی ۱۸۰
- ۲-۳. مالکیت سرزمین ۱۸۲
- ۳-۳. تسلط و حاکمیت سیاسی ۱۸۳
- ۴-۳. داشتن امنیت برای مسلمانان ۱۸۵
- ۵-۳. جمعیت و امنیت ۱۸۵
- ۶-۳. جمع نظرها و تحلیل واسع‌رایانه ۱۸۶
۴. ائتلاف و وحدت با دولت‌های دارالاسلام ۱۹۱
- ۱-۴. اصول و استراتژی ارتباط مبتنی بر اتحاد ۱۹۱
- ۱-۱-۴. اصول و مبانی ارتباط مبتنی بر اتحاد ۱۹۱
- ۲-۴. استراتژی و ضمانت اجرای ارتباط برای اتحاد ۱۹۵
- ۱-۲-۴. استراتژی و ابزار ارتباط برای اتحاد ۱۹۵
- ۲-۲-۴. ضمانت اجرای ارتباط همگرا برای اتحاد ۱۹۸
- الف) سازمان برای ارتباط ۱۹۸
- ب) سیاست برای جلوگیری از اختلاف و بغی ۲۰۰
۵. عینیت بخشیدن به اصول در قالب قوانین و مقررات ملی ۲۰۱
۶. سیاست‌های کلی ۲۰۲
- ۱-۶. سیاست‌های کلی دوره چشم‌انداز (ابلاغی ۱۳۸۴) ۲۰۲
- ۲-۶. سیاست‌های کلی شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای و ضوابط و مقررات لازم برای شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای ۲۰۲

- ۳-۶. سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۲۰۲
- ۴-۶. سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۲۰۳
۷. قوانین ۲۰۳
۸. مصوبات و آیین‌نامه‌های دولت ۲۰۴
۹. نتیجه‌گیری ۲۰۵
- منابع ۲۰۷
- یادداشت‌ها ۲۱۱

پیشگفتار

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و بیان تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانیه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در خصوص اهمیت و جایگاه این نهاد در این مجال اندک نمی‌گنجد.

پژوهشکده شورای نگهبان به جوان بازوی مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه بر ارائه نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب دولت با قانون اساسی، به مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌پردازد. پژوهشکده، در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه علمی و مرتبط با صلاحیت‌های شورای نگهبان و همچنین نیازهای پژوهشی شورای نگهبان را شناسایی کرده و به ترتیب اولویت در دستور کار قرار داد که ثمرات آن در قالب مقالات علمی - پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف به جامعه علمی و شورای نگهبان تقدیم شده است.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات فعالیت‌های علمی پژوهشکده شورای نگهبان است که اکنون در منظر جامعه علمی قرار می‌گیرد. شایسته است که در اینجا از

زحمات استاد گرانقدر آقای دکتر عباسعلی کدخدایی و تمامی پژوهشگرانی که تألیف مقالات این مجموعه را برعهده داشتند، صمیمانه تشکر کرده و از خداوند منان برای آنها توفیق روزافزون طلب کنیم. به یقین اگر همکاری نامبردگان و همچنین کوشش عوامل اجرایی از جمله مسئول انتشارات، ویراستار، صفحه‌آرا و همه عزیزانی که در آماده‌سازی این کتاب سهم داشتند نبود، امروز شاهد به ثمر رسیدن این تلاش علمی نبودیم.

در انتها، با عنایت به مصون نبودن محصولات بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و سگال، از همه صاحب‌نظران و اندیشمندان تقاضا می‌کنیم از ارائه نظرات صائب و ارزشمند در راستای ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده دریغ نورزید.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

زمستان ۱۳۹۷